

**KONSEP TAUHID DAN SIFAT-SIFAT ALLAH
MENURUT IBN QAYYIM AL-JAWZIYYAH**

MOHD TAKIYUDDIN HJ. IBRAHIM

Perpustakaan Universiti Malaya

A510031459

**JABATAN AKIDAH DAN PEMIKIRAN ISLAM
BAHAGIAN PENGAJIAN USULUDDIN
AKADEMI PENGAJIAN ISLAM
UNIVERSITI MALAYA
KUALA LUMPUR**

1999

Dimikrofiskan pada... 15. 03. 2003.
No. Mikrofis... 15211
Jumlah Mikrofis... 4

HAMSIH BT. MOHAMAD ZAHARI
UNIT REPROGRAFI
PERPUSTAKAAN UTAMA
UNIVERSITI MALAYA

UPR

**KONSEP TAUHID DAN SIFAT-SIFAT ALLAH
MENURUT IBN QAYYIM AL-JAWZIYYAH**

OLEH:

MOHD TAKIYUDDIN HJ. IBRAHIM

**Disertasi ini untuk memenuhi keperluan
Ijazah Sarjana Usuluddin
Bahagian Pengajian Usuluddin
Akademi Pengajian Islam**

**UNIVERSITI MALAYA
KUALA LUMPUR
1999**

PENGHARGAAN

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Dengan nama Allah Yang Maha Pengasih lagi Maha Penyayang, selawat dan salam kepada Junjungan besar Nabi Muhammad s.a.w serta ahli keluarga baginda.

Alhamdulillah, penulis bersyukur kehadiran Ilahi, kerana dengan limpah kurnia dan 'inayahNya, penulis akhirnya berjaya menyiapkan disertasi ini. Sesungguhnya dorongan, galakan dan kerjasama yang diberikan oleh semua pihak dalam proses penulisan disertasi ini amat dihargai.

Menerusi ruangan ini, penulis merakamkan setinggi-tinggi penghargaan dan jutaan terima kasih kepada yang dihormati, Dr. Zakaria @ Mahmod b. Daud selaku penyelia yang telah banyak memberikan bantuan, tunjuk ajar, pandangan serta garis panduan dalam menyiapkan disertasi ini. Segala tunjuk ajar dan bimbingan ikhlas beliau tidak dapat penulis membalasnya, hanya didoakan agar mendapat ganjaran pahala daripada Allah s.w.t.

Penghargaan khas ditujukan kepada isteri tersayang, Dr. Titik Khawa bt. Abdul Rahman yang banyak memberikan dorongan, sumbangan tenaga dan buah fikiran sepanjang penulis membuat kajian ini. Sejambak kasih dan setulus doa penulis tujuan kepada bonda serta putera-putera yang sentiasa mencetuskan sumber inspirasi dan kekuatan untuk menempa lebih banyak kejayaan.

Penulis juga merakamkan ucapan terima kasih kepada Dr. Johari b. Mat, Ketua Jabatan Aqidah dan Pemikiran Islam yang telah meminjamkan beberapa buah buku kepada penulis. Penulis juga amat menghargai jasa Ustazah Fatimah Ali yang telah banyak membantu penulis sebelum disertasi ini dihantar pada peringkat akhir selepas peperiksaan. Ucapan terima kasih juga penulis tujukan kepada semua pensyarah Bahagian Pengajian Usuluddin serta rakan-rakan yang telah memberikan idea dan bantuan dalam usaha menyiapkan disertasi ini.

Jutaan terima kasih juga dikalungkan kepada semua kakitangan Bahagian Ijazah Tinggi, Akademi Pengajian Islam, University Malaya khususnya Puan Noriah yang telah banyak membantu penulis untuk menyelesaikan urusan pentadbiran berkaitan dengan disertasi ini.

Tidak lupa juga penulis mengucapkan terima kasih kepada pihak Perpustakaan Utama Universiti Malaya, Perpustakaan Tun Seri Lanang Universiti Kebangsaan Malaysia, Perpustakaan Universiti Islam Antarabangsa, Perpustakaan Tun Abdul Razak Institut Teknologi MARA, Perpustakaan Akademi Pengajian Islam Universiti Malaya, Nilam Puri, Kelantan, Perpustakaan Pusat Islam, Kuala Lumpur dan Perpustakaan Masjid Sultan Salahuddin Abdul Aziz Shah, Shah Alam, di atas segala kemudahan yang diberikan kepada penulis bagi mendapatkan bahan-bahan penyelidikan.

Ucapan terima kasih juga penulis tujukan kepada pihak majikan, Institut Teknologi MARA yang menyediakan berbagai kemudahan untuk menyempurnakan kajian ini.

Akhirnya ucapan terima kasih penulis tujukan kepada semua pihak yang terlibat dalam menyiapkan kajian ini , sama ada secara langsung mahupun tidak langsung.

20 Februari 1999

3 Zulka'edah 1419

Mohd Takiyuddin b. Hj. Ibrahim
Pusat Pendidikan Islam,
Institut Teknologi MARA,
40450, Shah Alam,
Selangor D.E.

TRANSLITERASI

Penggunaan ejaan dalam disertasi ini adalah berdasarkan ejaan baharu Bahasa Melayu. Bagi perkataan-perkataan `Arab seperti nama, gelaran dan sebagainya penulis menggunakan sistem transliterasi seperti berikut :-

Konsonan

Nama	Bentuk	Transliterasi
Alif	ا	a
Hamzah	ء	‘
Ba’	ب	b
Ta’	ت	t
Tha’	ث	th
Jim	ج	j
Ha’	ح	h
Kha’	خ	kh
Dal	د	d
Dhal	ذ	dh
Ra’	ر	r
Zay	ز	z
Sin	س	s
Syin	ش	sy

Sad	ص	s
Dad	ض	d
Ta'	ط	t
Za'	ظ	z
`ayn	ع	
Ghayn	غ	gh
Fa'	ف	f
Qaf	ق	q
Kaf	ك	k
Lam	ل	l
Mim	م	m
Nun	ن	n
Waw	و	w/u
Ha	ه	h
Ya	ي	y/i
Ta' (marbutat)	ة	t

Vokal Pendek

a : _____

i : _____

u : _____

Vokal Panjang

(ا) _____ atau _____ : a

(ي) _____ : i

(و) _____ : u

Diftong

(اي) _____ : ai/ay

(اي) _____ : ayy

(اي) _____ : iyy

(او) _____ : au/aw

(او) _____ : aww

(او) _____ : uww

Keseluruhan ejaan adalah berdasarkan huruf bukannya bunyi.

Beberapa istilah Arab yang telah dimelayukan digunakan serta dikekalkan dalam bahasa Melayu dari sudut ejaannya seperti nama-nama orang contohnya, Abdullah, Syarifuddin dan lain-lain nama serta beberapa istilah seperti Rasulullah, fekah, faraid dan seumpamanya.

KEPENDEKAN

a.s	:	`alayh al-Salam / `alayhima al-Salam / `alayhim al-Salam
s.w.t.	:	Subhanahu Wa Ta`ala
s.a.w.	:	Salla Allah `alayh Wa Sallam
r.a	:	Radia Allah `Alayh Wa Sallam
H	:	Hijrah
M	:	Masehi
S.M	:	Sebelum Masehi
b.	:	bin
hal.	:	halaman
cet.	:	Cetakan
Jil.	:	Jilid
Juz.	:	Juzu`
Vol.	:	Volume
Bhg.	:	Bahagian
Terj.	:	Terjemahan

SINOPSIS

Disertasi ini bertujuan untuk melihat secara lebih jelas tentang konsep Tauhid dan sifat-sifat Allah menurut pandangan Ibn Qayyim al-Jawziyyah. Beliau dikira sebagai salah seorang *mujaddid* yang mewakili golongan *salafi*. Aliran yang dibawanya merupakan lanjutan daripada pemikiran gurunya Ibn Taimiyyah. Kajian ini diperincikan dalam enam bab utama.

BAB PERTAMA

BAB PERTAMA memberikan pengenalan kepada penyelidikan yang telah dijalankan. Ia menyentuh kepada pengenalan pastian latarbelakang masalah yang membawa kepada penyelidikan ini. Bab ini mengenal pasti objektif penyelidikan ini kepada institusi kesarjanaan Islam khasnya dan masyarakat Islam umumnya. Bab ini juga menghuraikan metodologi penyelidikan yang dilakukan dan sistematika penulisan ke arah menghasilkan disertasi ini.

BAB KEDUA

BAB KEDUA mengemukakan tentang riwayat hidup Ibn Qayyim al-Jawziyyah dan suasana zaman sepanjang kehidupan beliau. Kehidupan beliau di bawah naungan keluarga beragama membolehkan beliau mendapat didikan yang sangat baik. Di samping itu beliau mendapat pendidikan secara langsung daripada Ibn Taimiyyah yang akhirnya turut mempengaruhi beliau dari segi pemikiran. Suasana politik dan kehidupan masyarakat masa itu juga turut mempengaruhi kehidupan Ibn Qayyim.

Serangan tentera Monggol dan Salib sudah pun berakhir tetapi masalah perselisihan mazhab dan pemikiran falsafah telah menjadi sebab kepada beliau untuk bangkit membentulkan pemikiran masyarakat ke arah merujuk kepada sumber asas iaitu al-Qur'an dan al-Sunnah.

BAB KETIGA

BAB KETIGA mengemukakan tentang sumber dan manhaj yang digunakan oleh Ibn Qayyim al-Jawziyyah dalam persoalan 'aqidah khususnya tentang ketuhanan. Sumber beliau terbahagi kepada tiga iaitu al-Qur'an, al-Sunnah dan Ijma' para sahabat. Manakala manhaj juga terbahagi kepada tiga iaitu mendahulukan nas daripada akal, menggunakan ayat-ayat *al-kauniyyah* tentang persoalan ketuhanan dan meniadakan *majāz* dan takwil terhadap ayat-ayat sifat yang *mutasyabihat*.

BAB KEEMPAT

BAB KEEMPAT membicarakan tentang konsep tauhid dan perkara-perkara yang boleh membatalkan tauhid menurut Ibn Qayyim al-Jawziyyah. Konsep tauhid menurut beliau terbahagi kepada dua iaitu Tauhid *al-'Ilm* dan Tauhid *al-Qasdi al-Irādi*. Manakala perkara-perkara yang membatalkan tauhid terbahagi kepada tiga iaitu ingkar terhadap Tauhid *al-'Ilm* dan Tauhid *al-Qasdi al-Irādi* dan ingkar kepada ajaran para Rasul.

BAB KELIMA

BAB KELIMA ini pula menjelaskan tentang konsep sifat-sifat Allah menurut Ibn Qayyim al-Jawziyyah. Dalam bab ini penulis memaparkan sikap beliau yang menerima sifat-sifat *khabariyyah* Allah secara zahir tanpa kaif tetapi tidak *tamthil* dan tidak *ta'til*. Seterusnya beliau menganggap semua nama-nama Allah adalah merujuk kepada sifat-sifat Allah. Beliau juga tidak membahagikan sifat-sifat Allah kepada sifat *dhat* dan sifat *fi'l*. Dalam bab ini penulis menghuraikan tujuh sifat-sifat Allah yang disebut *al-sab'ah*. Selain daripada itu penulis juga menumpukan perbincangan tentang *ru'yah* Allah sebagai sebahagian daripada tanda-tanda yang membuktikan Allah s.w.t adalah Tuhan yang Maha Sempurna dan Agung dari segi *dhat*, sifat *dan* perbuatan.

BAB KEENAM

BAB KEENAM ini penulis membuat kesimpulan secara menyeluruh tentang kajian yang dibuat. Penulis juga cuba mengutarakan beberapa saranan serta pandangan yang difikirkan perlu untuk memastikan pemikiran Ibn Qayyim tentang tauhid dan sifat-sifat Allah dapat difahami oleh masyarakat umum.

SYNOPSIS

This dissertation aims to perceive a clear understanding on the concept of Tauhid and the attributes of Allah according to Ibn Qayyim al-Jawziyyah. He was considered as one of the *mujaddids* who represented the group of the *salafi* during his years which his ideas were the continuation from his mentor, Ibn Taimiyyah. This dissertation is organised into six main chapters.

CHAPTER ONE

CHAPTER ONE addresses the problem identification which leads to the research being proposed. It highlights the importance of the research which identifies its significance and contribution to the Muslim society in general and Muslim scholars in particular. This chapter also explains the research methodology and writing technique employed.

CHAPTER TWO

CHAPTER TWO describes the biography of Ibn Qayyim al-Jawziyyah and the state of civilization of his era. He had obtained a noble up-bringing from a family which was devoted to Islam and received his formal education from Ibn Taimiyyah whom mainly had inspired his ideas. The political situation and the civilization of that era had also influenced his life. Though the wars against the Mongol and the Nasrani were over, the problems due to conflicting ideas between the mazhab and philosophical thought

persisted. Ibn Qayyim had stood up to rectify the mentality of the community so that they will refer any issue to the al-Qur'an and al-Sunnah for guidance.

CHAPTER THREE

CHAPTER THREE discusses thoroughly on the sources and methods used by Ibn Qayyim al-Jawziyyah when deliberating the topics on 'aqidah, particularly on subject of the Creator. His primary source to any these problems were the al-Qur'an, al-Sunnah and *Ijma'* of the deciples. The method used by Ibn Qayyim was further classified into three categories, which gave the preference to the reasons obtained from the primary source before any logical reasons. He then used *al-kauniyyah* verses in solving any problems pertaining to subject of the Creator and finally, disregarded the *majāz* and *ta'wil* towards the verses which have the characteristics of *mutasyabihat*.

CHAPTER FOUR

CHAPTER FOUR discusses the concept of tauhid and any practice or conduct which could nullify the tauhid according Ibn Qayyim al-Jawziyyah. The concept of tauhid according to him was divided into two, which were Tauhid *al-'Ilm* and Tauhid *al-Qasdi al-Irādi*. There were three main categories which lead to invalidate the tauhid which include any conduct that was against the Tauhid *al-'Ilm*, Tauhid *al-Qasdi al-Irādi* and the teachings of Prophet Muhammad s.a.w.

CHAPTER FIVE

CHAPTER FIVE explains the concept of attributes of Allah according to Ibn Qayyim al-Jawziyyah. This chapter describes his approach in accepting the attributes of Allah which was characterised as *khabariyyah*. He accepted them directly according to their meaning without *kaif* but not *tamthil* and *ta'til*. He also accepted all the names of Allah as reference to the attributes of Allah. He also did not further categorise the attributes of Allah into *salbiyyah*, *nafsiyyah*, *ma'āni*, *ma'nawiyyah*, *dhat* and *fi'l*. In this chapter the writer elaborated seven attributes of Allah which were categorised as *al-sab'ah*. Further discussion is provided on the *ru'yah* of Allah as the evidence which proves that Allah is The Great Creator in all sense.

CHAPTER SIX

CHAPTER SIX presents the overall conclusion on the research conducted. The writer also provided a few suggestions and opinions on the strategies and actions to be taken in order to ensure the concept of tauhid and attributes of Allah according to Ibn Qayyim al-Jawziyyah could be understood and appreciated by the Muslim community.

KANDUNGAN	Halaman
PENGHARGAAN	i - iii
TRANSLITERASI	iv - vii
SINOPSIS	viii - xiii

BAB PERTAMA : PENDAHULUAN

1.1	Pengenalan	1
1.2	Latarbelakang Masalah	1 - 3
1.3	Pengertian Tajuk dan Perumusan Masalah	4 - 5
1.4	Objektif Penyelidikan	6 - 7
1.5	Metodologi Penyelidikan	7 - 11
1.6	Sistematika Penulisan	11 - 12

BAB KEDUA : RIWAYAT HIDUP IBN QAYYIM DAN SUASANA ZAMANNYA

2.1	Kelahirannya	13 -15
2.2	Pendidikan Dan Akhlak Ibn Qayyim	16 - 23
2.3	Murid-murid Ibn Qayyim	23 - 26

2.4	Karya-karya Ibn Qayyim	26 - 32
2.5	Keperibadian Ibn Qayyim	32 - 36
2.6	Kematian	36 - 37
2.7	Pandangan 'Ulama' Tentang Ketokohan Ibn Qayyim	37 - 40
2.8	Suasana Di Zaman Ibn Qayyim	40
2.8.1	Senario Politik	41 - 44
2.8.2	Perkembangan Keilmuan	44 - 51
2.8.3	Suasana Kemasyarakatan	51 - 55
2.9	Kesimpulan	55 - 56

BAB KETIGA : SUMBER DAN MANHAJ 'AQIDAH ISLAMIYYAH MENURUT IBN QAYYIM AL-JAWZIYYAH

3.1	Pengenalan	57
3.2	Sumber 'Aqidah Islamiyyah	58
3.2.1	Pengertian Sumber	58 - 62
3.2.2	Al-Qur'an	62 - 66
3.2.3	Al-Sunnah	66 - 73

3.2.4	Ijma' Para Sahabat	73 – 76
3.2.5	Ijma' 'Ulama'	76 - 77
3.3	Pengertian Manhaj	77 - 79
3.3.1	Mendahulukan Nas-nas Syara' Daripada 'Aqal	79 - 84
3.3.2	Meniadakan <i>Majāz</i> Dan Takwil	84 - 91
3.3.3	Menggunakan Ayat-ayat <i>al-Kawn</i> Untuk Mengenal Allah	91 - 99
3.4	Kesimpulan	99 - 101

BAB KEEMPAT : KONSEP TAUHID DAN PEMBATALANNYA

4.1	Pengenalan	102
4.2	Pengertian Tauhid	102
4.2.1	Pengertian Tauhid Dari Segi Bahasa	102 - 103
4.2.2	Pengertian Tauhid Menurut Para Ulama'	104 - 106
4.2.3	Pengertian Tauhid Menurut Ibn Qayyim al-Jawziyyah	106 - 107
4.3	Bahagian-bahagian Tauhid	107 - 108
4.3.1	Tauhid <i>al-'Ilm</i>	108 - 138

4.3.2	Tauhid <i>al-Qaṣḍī al-Irādī</i>	139 - 153
4.4	Perkara-perkara Yang Membatalkan Tauhid	153 - 154
4.4.1	Keingkaran Dan Penentangan Terhadap Tauhid <i>al-Ilm</i>	154 - 159
4.4.2	Keingkaran Dan Penentangan Terhadap Tauhid <i>al-Qaṣḍī al-Irādī</i>	160 - 162
4.4.3	Keingkaran Dan Penentangan Terhadap Rasul-rasul dan Ajaran Yang Dibawanya	163 - 166
4.5	Kesimpulan	167 - 171

BAB KELIMA : KONSEP SIFAT-SIFAT ALLAH

5.1	Sifat-sifat Allah Menurut Ibn Qayyim al-Jawziyyah	144 - 148
5.2	Sifat-sifat <i>Khabariyyah</i>	148
5.2.1	' <i>Uḥww</i> Allah	151 - 154
5.2.2	<i>Istiwa'</i> Allah	154 - 160
5.2.3	<i>Al-Yadaian</i> Allah	160 - 167
5.2.4	<i>Al-Wajh</i>	168 - 171

5.2.5	<i>Nuzul Allah</i>	171 - 173
5.2.6	<i>Al-Ma'iyah Dan al-Qarib</i>	173 - 176
5.2.7	<i>Nuur Allah</i>	176 - 179
5.3	Sifat-sifat <i>al-Sab'ah</i>	211 - 212
5.3.1	Sifat <i>al-Qudrah</i>	212 - 216
5.3.2	Sifat <i>Irādah</i>	217 - 219
5.3.3	Sifat <i>al-'Ilm</i>	219 - 226
5.3.4	Sifat <i>al-Hayah</i>	226 - 228
5.3.5	Sifat <i>Sama'</i>	228 - 233
5.3.6	Sifat <i>Baṣar</i>	234 - 236
5.3.7	<i>Kalām Allah</i>	236 - 242
5.4	<i>Ru'yah Allah</i>	242 - 258
5.5	Kesimpulan	258 - 261

BAB KEENAM : PENUTUP

6.1	Kesimpulan	262 - 266
-----	------------	-----------

6.2	Saranan	267 - 269
BIBLIOGRAFI		270 - 283